

ואולם דברי רבי יוסי ודאי אינם מתפרשים על חצר המשכן, לומר שיועיל פי שנים מצורת החצר. אלא רבי אליעזר בלבד שנה משנתו במקום אחר וקאי אחצר המשכן, והובאו דבריו במשנה כלשונו.

נָטַע רוּבוּ – הרי הוא כחצר ומותר. ודוקא בגלל שהקיפו לדירה, אבל אילן בפני עצמו המשמש להסתופף בצלו, אין נחשב משום כך 'מוקף לדירה' (עפ"י חרושים ובאורים).

לר"ש נמי כיון דנזרע רוּבוּ הוי ההוא מעוטא בטיל ליה לגבי רוּבוּ והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים ואסור... אין להוכיח מכאן לכל מקום, שהמיעוט הבטל לגבי רוב מצטרף אליו ומשלים את שיעורו, כמו כאן שהמיעוט שאינו זרוע מצטרף לרוב הזרוע ועושהו כיותר מבית סאתים זרוע – כי כאן אין אנו דנים משום 'ביטול ברוב' או מדין 'הלך אחר הרוב' אלא מדין 'רובו ככולו'; כלומר דבר אחד המורכב מרוב ומיעוט שונים, שמו נקבע לפי החלק המרובה. הלכך בדין זה אף המיעוט משלים לרוב מפני שהכל דבר אחד, אבל תערובת של רוב ומיעוט שאנו באים לדון משום ביטול ברוב, י"ל שהמיעוט המעורב אינו מקבל את שם הרוב הלכך אינו מצטרף אליו ומשלימו, וכמו שכתבו התוס' בזבחים עה (עפ"י קהלות יעקב עירובין ט זבחים לד. ע"ש. וע' סברא נוספת בשו"ת אבני נזר או"ח תפז, יד. וע"ש תפג, ז).

וע' בבאור הלכה (ט ד"ה אלא. ושם במשנ"ב י, יא) בדין בגד העשוי ברובו מחתיכה ממין החייב בציצית ומיעוטו מחתיכה ממין הפטור, שמשמע במג"א שחייב כי הולכים אחר עיקר הבגד. והוה כענין המבואר בסוגיתנו. [וצ"ע בספר שו"ת הלכות ט, ה; י, יד שהבין מהבאה"ל שאין החתיכה הקטנה משלימה לשיעור חיוב]. עוד בגדר דין 'רובו ככולו', ע' במובא ביוסף דעת זבחים כו.

דף כד

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, כיצד הוא עושה – פורץ בו פירצה יותר מעשר וגודרו ומעמידו על עשר' – לשם דירה, כלומר שרוצה להשתמש בו תדיר. ונראה מדברי הרי"ף והרמב"ם שאפילו לא פתח בו בית, כל שמגלה בדעתו שיכנס ויצא בו תמיד, או שהדבר נראה לעינים כן – מותר (תורת חיים).

א. ע' בשער הציון (שנח סקכ"א) שצדד לומר עפ"י הרמב"ם, שכל שמתקן ההיקף כדי שיהא עליו שם דירה ויהא מותר לטלטל בו – די. והביא דברי התו"ח. ונראה שאין כוונתו להקיף על מנת להתיר טלטול גירדא, אלא צריך שיהא דעתו להשתמש שם תדיר.

ובחזו"א (פט, ה יז; פו, ז) נקט שאין מועילים שימושים אחרים מלבד לינה. [וכן מורה פשט דברי רש"י שם שפותח בו בית דירה]. וצ"ע מאי שנא מדיר וסוהר (לעיל יח). שהשימוש התדירי בטיפול בהמות עושה אותם כמוקף לדירה, כמוש"כ החזו"א עצמו (ק, כ). אכן כמה ראשונים (שם) כתבו שהרועה לן שם. וצ"ע.

ב. עוד אפשר לפרש שמדובר כאן שיש לו דירה במקום סמוך, ורוצה מעתה להשתמש בקרפף בתדירות, ובאופן זה משמע בגמרא בסמוך (בע"ב) שגם זה נחשב 'בית פתוח לתוכו' ומועיל על ידי שמתקן ההיקף, וכמובא להלן בשם החזו"א. ובחזו"א איש (פט סק"ז) צדד לומר שאם בדעתו לבנות בית בקרפף וישמש לו הקרפף כחצר לביתו, מותר בטלטול מיד כשפורץ וגודר אפילו עדיין לא בנה הבית, ועכ"פ אם בנה אחר כך – ודאי מותר אז, שהואיל והחצר עיקרה לתשמיש הבית, מועיל בה 'הוקף ולבסוף פתח'.

'פרץ אמה וגדר אמה [ופרץ אמה וגדרה] עד שהשלימו ליותר מעשר... פנים חדשות באו לכאן...'
 נראה ש'וגדרה' (האחרון) לאו בדוקא, כי הוא הדין כשפרץ אמה וגדרה, ושוב פרץ יותר מתשע ולא גדרן, הרי כאן היקף חדש לדירה, שהרי אם היה נוטל האמה שגדר, היתה עתה הפירצה יותר מעשר. [וכמו בכלי שניקב כמוציא זית וסתמו ואח"כ השלים הנקב למוציא רימון ולא סתמו, ודאי יצא מתורת כלי] [עפ"י רש"ש ושפת אמת].

היה מקום בסברא לומר שעירוב שונה מנקב הכלי, שהואיל ולא היתה שעה שנפרץ בפועל והוקף לדירה אלא שאנו דנים להתיר רק משום היקף בפנים חדשות, א"כ כשלא ניכר היקף חדש אין מועיל, ועל כן י"ל שהפרוץ אינו מצטרף להיות 'פנים חדשות' עם מה שגדר. ושונה מטהרת כלי שהנקב הוא שמטהר ולא הסתימה. ואולם דעת הרש"ש והשפ"א ז"ל אינה כן.

דוגמאות נוספות לנידון כזה של 'פנים חדשות' – ע' במצוין ביוסף דעת שבת קיב: וע"ע אבני נזר יו"ד רפו, ח יב; או"ח תסו.ח.

(ע"ב) זשביל של כרמים הוה סליק לגודא דנהרא' – לגדת הנהר [ולא שהיה שם גדר וקוף אלא עומק הנהר עצמו היא המחיצה] (רשב"א, ריטב"א. וכ"מ בתוס').

זלעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים – אתו גמלי שדיין ליה. אלא אמר אביי:
ליעביד לחי אפיתחא דשביל של כרמים. והלחי לא יינטל על ידי הגמלים כי עוביו בכל שהו ואין הגמלים נוגעים בו (רש"י). ואף על פי שגם לצורת הפתח אין שיעור בעובי הקנים – אפשר משום שצריך קנים משני צדדים, וגם צריך שיהיו יכולים לקבל דלת של קש, לפיכך חוששים בהם יותר לנפילה ע"י דוחק הגמלים.

ומבואר מכאן שהמזווה של צורת הפתח צריכות להיות בין הכתלים ואין די בנראות מבחוץ. ויתכן שמשמע זה נוח לעשות לחי ולא צורת הפתח, כי הלחי אפשר להעמידו באופן שנראה מבחוץ ובכך לא ימעט מחלל הפתח, משא"כ קני צורת הפתח. [ואעפ"י שמבואר מדברי התוס' בסוגיתנו שאפשר היה לעשות צורת הפתח מעבר הנהר והיה מועיל לשביל כיון שמוזוותיו מכוונים כנגד עובי כותלי השביל, והרי באופן זה נראה שאין צריך שיבלטו מכנגד הכתלים פנימה – אך כשמעמידם בסמוך לכותל מבחוץ, נראה שלא נחשב ככגון זה ל'מזוות' אלא צריך שיהיו מוכנסות לפנים מן הכתלים]. והעולם אין נוהרים בזה. וצ"ע (עפ"י חזו"א פו ס"ק ד ה. וע"ע בהרחבה בקהלות יעקב ו).

בשו"ת אבני נזר (רפט) האריך בנידון זה, כשהקנים של צורת הפתח אינם נראים במבוי אלא מבחוץ. ולפי הצד שכשר, י"ל שלכך חשו לנפילת צורת הפתח ולא לנפילת הלחי, כי הלחי שהוא עשרה טפחים הריהו יציב ואין הגמלים דוחפים אותו בגופם המוגבה מעשרה, משא"כ צורת הפתח שהקנים גבוהים עד הקנה השוכב, בקלות הם נופלים על ידי הגמלים [ולכך נקטו 'גמלים' דוקא ולא שאר בהמות].

גם היה אפשר לפרש [לולא פרש"י] 'אתו גמלי שדיין ליה' – את הקנה השוכב. והיה קשה עליהם להגביהו למעלה מגובה הגמל (ועתוס' יא. ד"ה אילימא, כשמגביה למעלה מהגמל בקל יוכל ליפול ברוח).

'אלא אמר אביי: ליעביד לחי אפיתחא דשביל של כרמים, דמגו דמהניא לשביל של כרמים מהני נמי לרחבה. לפרש"י שיש דירין בשביל, בני השביל והמבוי צריכים לערב, שאל"כ אוסרים הם אלו על אלו (עפ"י רשב"א – שהרי המבוי נפרץ במלואו לרחבה ובני השביל משתמשים ברחבה).

'אמרו לחי מועיל לשביל של כרמים דעלמא. מפני שמחיצות הנהר אינן ניכרות, וגם רוב שבילי

הכרמים אינם מפולשים ולא מגיעים לגדת הנהר, קרוב הדבר שלא יתנו לב על הנהר ויבואו לטעות ולטלטל בשביל דעלמא (עפ"י ראשונים, לפרש"י).

'אלא אמר רבא, עבדינן ליה לחי לפיתחא דמתא...'. מבואר בסוגיא שעל ידי שימוש בני העיר ברחבה, נחשבת הרחבה 'מוקפת לדירה' [כשעושה לה תיקון בהיקפה]. ואף על פי שאין בית דירה פתוח לרחבה, מ"מ על ידי שימוש בני העיר ברחבה נחשב כאילו ביתם פתוח לתוכה. ומכאן יש ללמוד שקרפף הסמוך לבית, גם אם מפסקת מחיצה או חצר ביניהם – נידון כמוקף לדירה. אך נראה דוקא בכגון חצר או קרפף שנעשים גם הם 'דירה' על ידי הבית, אבל גינה המפסקת או רשות הרבים או כרמלית שאין מחיצותיו כדין – אינו בכלל 'בית הפתוח לתוכו'. ונראה שהוא הדין במפסקת רשות שאינה שלו בין ביתו לקרפף, אפילו יש לו דרך אצל חברו אין זה בכלל 'בית הפתוח לתוכו'. וצ"ע (עפ"י חזון איש פט, יז).

במקום אחר (פו, ז) צדד בסגנון זה; על ידי שישתמשו מעתה בני המבוי גם ברחבה, הרי המבוי והשביל והרחבה כמבוי אחד ארוך הם והכל נעשה כרשות אחת שהבית פתוח לתוכה.

דף כה

'ומאן דאסר, זימנין דהוי בה דיורין ואתי לטלטולי' – אבל אין לאסור מטעם הוה הטלטול במבוי עצמו או ברחבה – שהרי אפילו היו בה דיורין ולא נשתתפו אלו עם אלו, משתמשים אלו לעצמם ואלו לעצמם כשתי הצרות שיש פתח ביניהן (ריטב"א).

'רב שימי מתני לקולא'. רש"י פירש שהדברים מוסבים על שני הנידונים דלעיל; מיעוט הקרפף בעמוד, והרחיק מן הכותל ועשה מחיצה, שלדברי רב שימי נחלקו בהם רבה ורבא פחות משלשה דוקא. ויש מפרשים: רק בנידון הרחקה מן הכותל שנה רב שימי לקולא, אבל מיעוט על ידי עמוד לדברי הכל פחות משלשה אינו ממעט (ריטב"א בשם מורו. וע' גאון יעקב). ויש מפרשים שהדברים מתייחסים על ההמשך; 'רב שימי מתני לקולא – טח בו טיט...'. ומודים רבה ורבא בהרחיק פחות משלשה ועשה כותל שהועיל, ואפילו טח את הכותל הקיים לשם דירה בטיט שיכול לעמוד בפני עצמו – הועיל. לא נחלקו אלא בטיט שאין יכול לעמוד בפנ"ע. וגרסו: 'טח בו טיט... הועיל... לא הועיל' (עפ"י תורי"ד. וע' גם ברו"ה ובעבוה"ק ובחדושי הר"ן).

'הרחיק מן התל... פחות מג' או על שפת התל, רב חסדא ורב המנונא; חד אמר הועיל...'. מדובר בקרפף שמחיצתו היא תל, שהואיל ולא נעשה בידי אדם, סובר רב חסדא שהועיל הכותל הבנוי אפילו היה סמוך לתל בתוך שלשה, והריהו כקרפף המוקף לדירה. מה שאין כן בסומך כותל לכותל אחר הבנוי בידי אדם, לא הוסיף השני כלום על הראשון (עפ"י ריטב"א. וע' חו"ב).

'ומודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה על התל שהועיל, מאי טעמא הואיל ובאוויר מחיצות העליונות הוא דר'. יש סוברים על פי האמור כאן, שמחיצות שאינן בולטות אינן מועילות להחשב היקף לדירה, שלכך המחיצה שעל גבי התל אין דינה כדין מחיצה ע"ג מחיצה, מאחר ומחיצות התל אינן